

Het College van Rijksadviseurs adviseert de rijksoverheid over ruimtelijke kwaliteit. Zij werkt van 2017-2020 onder het motto **‘Naar een rijker, hechter en schoner Nederland’**. Daaronder verstaan we **‘rijker’** als diverser en welvarender, **‘hechter’** als meer sociale cohesie en excellente mobiliteit en **‘schoner’** zowel als mooier als minder milieubelastend. Om dat Nederland te realiseren ziet het College van Rijksadviseurs een rol voor de rijksoverheid weggelegd om meer – als ware het een familiebedrijf, rentmeester of belegger – met een langetermijnblik te opereren en naar Nederland als (ruimtelijk) geheel te kijken.

De NOVI biedt een uitgelezen kans om deze rol op te pakken en samenhang tussen de verschillende opgaven te laten zien. Het College van Rijksadviseurs ziet voor de NOVI verschillende aandachtspunten en kansen.

10 aandachtspunten en kansen bij het opstellen van de NOVI

1. **Beschouw de grote opgaven waar Nederland voor staat in samenhang tot elkaar.** Deze opgaven betreffen onder meer de woningbouwopgave, investeringen in mobiliteit, de energietransitie, klimaatadaptatie, het vergroten van de sociale samenhang en verduurzaming van de landbouw.
2. Zet deze grote opgaven in om onze leefomgeving van bestaande steden, dorpen en landschappen sterker, aantrekkelijker en schoner te maken. Het adresseren van deze grote opgaven alleen is onvoldoende. Daarvoor zijn we als land al te hoogontwikkeld, te mondig, hebben we te veel te verliezen. **Zie de grote opgaven waar we voor staan niet alleen als een ‘moetje’, maar ook als een kans om Nederland te versterken en verbeteren.** De NOVI is dé kans om daarvoor een wenkend perspectief te maken dat uitnodigt om samen te werken aan een beter, leuker en fijner Nederland!

... Geef daarbij speciale aandacht voor de volgende thema's:

3. Stem **mobiliteit en verstedelijking** beter op elkaar af. Zorg dat nieuwe woningbouw (en andere ruimtelijke ontwikkelingen) de investeringen uit het verleden goed benut en zelfs versterkt, zoals die in infrastructuur, voorzieningen en sociale structuren. Dat heeft potentieel een groot (positief) effect op de rijksfinanciën en het behalen van rijksdoelen.
4. Zorg voor een helder en uitnodigend raamwerk voor de **energietransitie**. Het Rijk heeft een (traditionele) rol als nationale netwerkbeheerder. In de energietransitie moeten er ook heldere uitspraken komen over nieuwe energienetten zodat regio's daarop kunnen inspelen. Het Rijk kan een voortrekker zijn door de inzet van eigen gronden en bezit ten behoeve van energievoorziening en daarnaast optreden samen met andere overheden als hoeder van omgevingskwaliteit.
5. Herzien de huidige sturingsmechanismen van het landbouwbeleid in het licht van de noodzakelijke **verduurzaming van de landbouw**. Met slimme regels stuur je de markt: zorg voor financiële prikkels die verduurzaming stimuleren die daadwerkelijk winst oplevert voor landschap, biodiversiteit en voedselkwaliteit en daarnaast de schade van reeds ingetreden ontwikkelingen zoals bodemdaling beperkt.
6. Bekijk **waterveiligheid** niet lokaal en op de korte termijn, maar focus op het hele riviersysteem en de lange termijn. Extra ruimte voor de rivier zorgt voor een ontspannen riviersysteem en het wordt minder kwetsbaar voor onzekerheden. Bovendien levert dit kansen op voor gebiedsontwikkelingen zoals natuur langs de rivieren. Hanteer naast waterveiligheid ruimtelijke kwaliteit altijd als doelstelling.

... Naast aandacht voor bovengenoemde thema's gaat de NOVI wat ons betreft in essentie over twee zaken van nationaal belang:

7. **Het beheer en beleid van nationale netwerken – infrastructuur van weg, spoor, water, natuur, energie en ICT – staat centraal.** Deze netwerken zijn het raamwerk, de structuur waarin ontwikkelingen in Nederland plaatsvinden. Door een langetermijnvisie op deze netwerken vast te leggen in de NOVI biedt deze de basis voor samenwerking met regio's. Daarbij moet gesteld worden dat de NOVI geen ROVI moet worden; de rijksdoelen en belangen staan niet boven, maar naast regionale belangen. De NOVI bevat nationale doelstellingen waar zowel nationale als regionale middelen aan gekoppeld kunnen worden, afhankelijk van provinciale, regionale en lokale omgevingsvisies. Het is dus goed mogelijk dat daar spanningen tussen kunnen ontstaan. De NOVI dient daarin aanknopingspunten te bieden voor goede afspraken. Een goed voorbeeld van de samenwerking tussen Rijk en regio in deze 'horizontale samenwerking' is het Kustpact. Het Rijk is daar een betrokken partner, met als doel samenhang te realiseren. Zij is niet de baas, hooguit de voorzitter van het gesprek.
8. **Vergroot de samenhang tussen verschillende regio's en stem (grote) ontwikkelingen en investeringen met elkaar af.** Om zo veel mogelijk gebieden te laten bloeien is samenhang essentieel zodat regio's elkaar aanvullen en complementariteit wordt gestimuleerd. Hiervoor ligt de verantwoordelijkheid bij het Rijk voor bovenregionale afstemming. Een gezonde concurrentie is wenselijk, maar voorkom dat te veel regio's op dezelfde paarden wedden. Bied plekken en regio's de ruimte om te excelleren waarin ze onderscheidende kwaliteiten hebben. Zo kunnen investeringen op elkaar worden afgestemd. Promoot diversiteit, zoals bijvoorbeeld het regeerakkoord stelt: 'we zijn voor verschillen maar tegen tegenstellingen'. Uiteraard mag geen gebied onder de grens van een acceptabel welvaartsniveau vallen, maar er mag (door het Rijk) in verschillende regio's meer, minder of anders worden geïnvesteerd.

... En maak de NOVI slim en uitnodigend:

9. Aan de manier hoe met bovenstaande punten wordt omgegaan zijn bepaalde investeringen verbonden in netwerken en gebieden. Maar, **de NOVI is behalve een investeringsagenda van het Rijk ook een beleidsdocument.** Niet iedere maatregel hoeft een budget te hebben – niet alle regels kosten geld. De NOVI komt met slimme regels en kaders, waar verschillende (regionale) oplossingen in te passen zijn. De NOVI hoeft niet met alle oplossingen te komen, maar biedt een basis voor samenwerking met regio's op basis van heldere nationale doelen.
10. Denk bij het formuleren van regels en kaders ten minste vanuit wat je wil voorkomen om verder zo veel mogelijk vrijheid voor andere partijen te laten. **Niet dichttimmeren, maar uitnodigen tot initiatief en innovatie, en tegelijkertijd ook onwenselijke excessen voorkomen.** Bijvoorbeeld te veel ruimtelijke fragmentatie en verrommeling van het landschap door een wildgroei van zon- en windenergie. Met een simpele maatregel kun je marktpartijen daarin de wenselijke kant op sturen zonder kansen af te schieten (en zorg dat dit je nationale doelen dient).

Kortom, zorg dat de NOVI niet beperkend is door complexiteit, maar stralend in eenvoudige maatregelen. Het College van Rijksadviseurs kijkt uit naar een NOVI waarin het Rijk positie kiest, een mening en een doel voor ogen heeft en zorg draagt voor nationale netwerken en bovenregionale samenhang.

Het College van Rijksadviseurs,

Floris Alkemade

Berno Strootman

Daan Zandbelt